

Position Paper Hillie Nooitgedagt

Als Wajonger heb ik mij de afgelopen jaren in de Participatiewet verdiept. Daardoor kwam ik automatisch bij de vakbond CNV Jongeren terecht. Daar ben ik vanaf 2014 lid van de werkgroep Participatie. In 2015 zijn wij met een paar mensen uit die werkgroep op bezoek geweest bij de CU fractie en verleden jaar bij René Peters van het CDA. Ook is René een keer bij ons in Utrecht geweest. Van 2015 tot juli 2016 heb ik samen met Hans Spigt een klankbordgroep opgezet en mogen leiden. In die tijd is de droom ontstaan iets te mogen doen om het stigma rond de doelgroepen weg te nemen maar ook om de regelingen op een eenvoudige manier inzichtelijk en toegankelijk te maken. Zo verwacht ik dat mijn boek in oktober-november uitgegeven zal kunnen worden. 'Vijf jaar realiteit van de Participatiewet' is de titel van het boek dat ik aan het schrijven ben. De realiteit van een historisch verhaal, is niet realistisch te noemen als de hoofdpersoon uit dat verhaal is weggelaten. Stelt u zich een toneelstuk voor terwijl de hoofdpersoon van het stuk helaas verhinderd is om zijn rol te mogen spelen? U zou misschien geld terug vragen, of in ieder geval naar huis gaan, want daar was u niet voor gekomen. Zo is het ook met een wet waarbij veel gesproken wordt óver de hoofdpersoon (5 doelgroepen) maar de hoofdpersoon daarin zich nauwelijks gehoord voelt. **Hoe zou het komen dat deze doelgroep zich niet gehoord voelt door de politiek? Dat is een vraag waar u misschien wel wakker van zou moeten liggen.**

Inmiddels zijn er ruim 100 respondenten die zich hebben aangesloten bij mijn projectonderzoek omdat zij graag mee willen werken aan een boek waarin zij de hoofdrol krijgen toebedeeld die zij verdienen. Dit zijn mensen uit de doelgroepen: Wajong, SW, Beschut werk, Bijstand, Doelgroepen-geregistreerden en mensen met die de afgelopen 5 jaar; 18 jaar zijn geworden met een arbeidsbeperking, die ervoor kiezen de hulp van de gemeente en het UWV (nog) niet in te schakelen. Met 43 van hen heb ik inmiddels al een interview gehad. Het is nooit mijn bedoeling geweest om een onderzoek zoals die van het SCP over te doen. Dat zou ik niet kunnen en ook niet willen. Wel ben ik verheugd te zien dat er veel punten uit het SCP onderzoeksrapport overeenkomen met de punten die ik hoor van mijn respondenten.

Wat kunnen wij als doelgroep Participanten er samen met u als beleidsmakers aan doen om hier een succesverhaal van te maken? Voor een groot aantal mensen uit de doelgroep is het vertrouwen in de politiek al zo diep gezakt, waardoor zij geloven dat dit nooit meer een succesverhaal zal worden. Veel gehoorde uitspraken zijn: "Maar de Participatiewet is toch alleen maar bedacht als een bezuinigingsmaatregel, die wet is toch helemaal niet voor ons (in ons voordeel) bedacht?" Gelukkig hoor ik van enkele van mijn respondenten dat zij geloven hun passende baan te hebben gevonden dankzij de Participatiewet.

Als ik hen vraag wat zij graag veranderd zouden willen zien in de wet dan hoor ik o.a. hun zorgen over hun toekomst omdat zij hun vroegere Wajongrechten kunnen verliezen door de wet harmonisatie. Hoewel ik verhoudingsgewijs minder mensen uit de doelgroep Participatiewet heb gesproken, zeggen zij dat ze de financiële prikkel missen om te gaan werken, omdat er voor hen geen vrijlatingsdeel bestaat. Van mensen uit de Bijstand hoor ik hoofdzakelijk dat zij zich onheus bejegend voelen door medewerkers van de gemeente, in gesprekken en brieven. Zij willen dolgraag werk vinden en zijn echt wel bereid om een tegenprestatie te leveren maar 'dat bieden van maatwerk in

de gemeente' is niet hun persoonlijke ervaring. Een van mijn respondenten die veel voor de overheid gewerkt heeft, goede opleiding heeft genoten en graag een HBO opleiding zou willen afronden waar hij al aan begonnen was, werd door de gemeente gesommeerd daarmee te stoppen. De werkzaamheden die hij verplicht werd te gaan doen, hadden geen enkele uitdaging of ontwikkelkansen in zich.

De meesten uit de doelgroep geven niet zo zeer aan dat zij veranderingen in de wet zelf zouden willen zien, als wel dat zij verlangen naar een betere communicatie over de Participatiewet, de regelingen, hun rechten en plichten en de vindbaarheid van informatie op de UWV website of van de gemeente.

Ik ben ervan overtuigd dat als de politiek in alle lagen (regering, gemeenten en UWV) hun focus verleggen van de cijfers naar de mensen, van de regels naar de praktijk en van den Haag naar het land, dat over nog eens 5 jaar of misschien over 10 jaar: 'de Participatiewet "gelukt" genoemd mag worden. Om mee te helpen bij dit taaie, maar toch hoopvolle proces heb ik mij ingeschreven bij de KvK onder de naam van 'Wij Participeren'. Nu nog een eenmanszaak en in de toekomst misschien een vereniging of stichting t.b.v. de belangen van al die mooie mensen, vol talenten die niets liever willen dan op een waardevolle manier te mogen participeren. Als u vraagt hoe ik hier zo bij gekomen ben? Dan is dat enerzijds misschien wel een beetje uit frustratie dat het mij ondanks al mijn kwaliteiten steeds maar niet lukte om een werkgever bereid te vinden mij in dienst te nemen. Een proefplaatsing zonder contract, geeft je na zo'n 10 pogingen meer het gevoel een proefkonijn te zijn of een handige, gratis klusser. Mijn laatste poging was een proefplaatsing hier in de Tweede Kamer. Ook hier lag de reden van het mislukken in de manier van communiceren en het ontbreken van eerlijke afspraken. Als werkgevers en de politiek zeggen 'te kijken naar de dingen die er wel kunnen' maar in de praktijk hun kansen onbenut laten en daarmee zeggen dat het niet kan, wordt het vertrouwen in de Participant beschadigd.

Zonder hierover in detail te treden, was mijn ervaring dat de instrumenten mij uit handen werden geslagen door hier niet open over te communiceren. Als men daarin eerlijk was geweest, zou ik nooit aan deze proefplaatsing zijn begonnen. Het gaat mij hier niet om mijn persoonlijke situatie recht te breien maar ik wil aangeven dat mijn ervaring symbool staat voor waarschijnlijk veel meer mensen uit de doelgroep. Ik durf ik te beweren dat de baankansen van Participanten aanzienlijk verhoogd zullen worden, **door concreet in de wet vast te leggen dat de keuzevrijheid van de Participant om je eigen (gelegitimeerde) jobcoach uit te kiezen, in alle gevallen bij de Participant wordt neergelegd.** Nu ligt die vrijheid in veel gevallen bij de werkgever of bij de gemeente en soms ook bij het UWV. Stelt u zich eens voor dat u een dokter of therapeut nodig hebt waarbij u niet zelf mag kiezen naar welke therapie u kunt gaan terwijl uw gezondheid en herstel daarvan afhankelijk zijn. De therapeut van uw keuze is net iemand waar u echt geen klik mee hebt, laat staan die persoon te kiezen om u te mogen behandelen; ondenkbaar! Zo is het ook met de participant die is aangewezen op 1 reïntegratiebureau waar hij nu juist geen klik mee heeft. Door het gemis aan keuzevrijheid, daalt het vertrouwen van de Participant en gaan allerlei opties van een betaalde baan aan je neus voorbij. Je kunt niet spreken van maatwerk als er slechts 1 keuze is: "slikken of stikken!" **Hebt u ooit onderzoek gedaan bij het UWV en gemeenten door navraag te doen hoeveel mislukte proefplaatsingen er de afgelopen 5 jaar zijn geweest t.o.v. het aantal contracten/dienstverbanden, na het doorlopen van een proefplaatsing? Ik heb het niet gelezen.** Het zou opheldering kunnen geven over het effect van het instrument proefplaatsing.

Aan u als Kamerleden maar ook aan de Staatssecretaris van SZW zou ik graag de volgende vraag willen stellen: **welke onderdelen in de Participatiewet of verbeteringen in de Participatiewet zijn alleen maar tot stand gekomen door de inbreng van mensen uit de doelgroep?** Bij de Cedrislezing vertelde de Staatssecretaris dat zij in ruim twee jaar tijd van dit kabinet 50 werkbezoeken heeft afgelegd. Dat klinkt als een mooi aantal maar op welke manier wilt u laten weten aan de doelgroep, concrete veranderingen te hebben aangebracht dankzij die vele gesprekken?

Vanuit de hoek van het kabinet heb ik horen zeggen dat de Wajongkorting die is toegepast onrechtvaardig is voor deze groep gemotiveerde en hard werkende mensen. Zoals het SCP ook zegt, werkt deze prikkel voor niemand als motivatie om meer of meer uren te gaan werken. **Wat doen zulke uitspraken met het vertrouwen als we alleen meewarig omkijken, zonder dat er betere, meer lonende maatregelen worden genomen?**

Hoe kunnen we de beleidvorming en uitvoering tot een succes maken?

1. Er is dus **veel winst te behalen zijn door de communicatie te verbeteren** en iedereen uit de doelgroepen op een toegankelijke manier te informeren over de wijzigingen in de wet en wat hun rechten en plichten zijn. De meesten zeggen hiervan niet of niet voldoende op de hoogte te zijn. Ook de wijzigingen zoals de harmonisatie roept veel angst op bij mensen die hun maatmanloon, de brem- en voortgezette werkregeling moeten gaan missen wanneer het hen door pech niet lukt om binnen een jaar na ontslag een nieuwe baan te vinden voor evenveel uur en een even hoog salaris. Hierover zou betere communicatie moeten zijn die alle vragen op een eerlijke manier beantwoord. Niet alleen als antwoord op de Motie van mevrouw Nijkerken, maar ook voor alle andere regelingen en instrumenten.

2. **het moet eerlijker!** Zowel voor de Wajongers die de gevolgen van de harmonisatie gaan voelen als voor de arbeidsbeperkten in de P-wet! Er zijn gemeenten die een experiment hebben gedaan voor een gedeeltelijke vrijlating. Zoals in de Drechtsteden, krijg je een vrijlating van 15% als je een medische urenbeperking hebt. **Voor mensen met een medische urenbeperking zou het eerlijker zijn als zij in alle gevallen, waar je ook woont een vrijlatingsdeel krijgen op hun bijstandsuitkering.** Net als bij de studietoelage uit de WTOS, waarbij iedere gemeente een minimumbedrag betaalt aan jongeren die onder deze wet vallen. Het kan niet zo zijn dat je in de ene gemeente gecompenseerd wordt voor je medische urenbeperking en in de andere gemeente alles wordt ingehouden waardoor er voor deze mensen geen reden is om hun best te doen, een betaalde baan te vinden en te behouden, omdat zij er helemaal nooit iets aan over houden.

3. Laat de doelgroep zien, horen en voelen dat zij **actief gehoord worden en serieus genomen**. Dit kan variëren van voorbeelden van de Staatssecretaris waarin zij niet alleen laat zien en horen dat ze met de doelgroep gesproken heeft maar ook waar ze naar geluisterd heeft in de gesprekken met de doelgroep en welke acties zij aan die input verbindt. Laten Kamerleden ook mensen uitnodigen en hier een gevolg aan geven door moties en amendementen in te dienen. Misschien is een voorstel van wetswijziging nodig of kunnen dingen bij het UWV en gemeenten worden afgedwongen door doelgroep-geïnspireerde beleidvorming. Ik sta er in ieder geval voor open om bij welke fractie dan ook op gesprek te gaan om actief mee te denken over dingen die deze wet kunnen helpen er een succes van te maken, namens al mijn respondenten die een realistische kijk hebben op de praktijk van de participatiewet.

Hoe kan de communicatie dan beter worden gemaakt?

- Door het sturen van brieven vanuit de gemeenten in eenvoudige taal waarin zij uitleggen wat het Doelgroepenregister inhoudt en wie daarvoor in aanmerking kunnen komen. Vertel dat er een indicatie doelgroepenregister mogelijk is, ook voor mensen die al jaren in de Bijstand zitten. Velen zullen daardoor makkelijker aan het werk komen, zoals bijvoorbeeld de gemeente Ameland heeft ervaren door zo'n 67% uit het Bijstandsbestand te kunnen krijgen, of voorkomen dat ze daarin kwamen, door een loonwaardemeting toe te laten passen en ze vervolgens bij werkgevers te plaatsen.
- In veel gemeentes weten de doelgroepen niet eens dat er een loonwaardemeting mogelijk is. Laat staan de mogelijkheid van een keuring bij het UWV om een medische urenbeperking opgelegd te krijgen. Uit de gesprekken met diverse bestuurders van het UWV maak ik op dat zij bepaalde dingen zelf ook niet weten. Laat staan hoe wij het dan nog kunnen weten.
- Veel Wajongers die ik spreek, weten niet dat zij een eigen AD hebben waar ze een beroep op mogen doen.
- Helaas is het maken van een afspraak met de uitkeringsdeskundige niet eens mogelijk. Ook is de uitkeringsdeskundige niet te mailen. Je kunt het KCC bellen met de vraag of de uitkeringsdeskundige terugbelt en dan is het hopen dat ze dat doen binnen de termijn van 48 uur. De enige manier om te mailen is het invullen van een wijzigingsformulier, wat zorgt voor miscommunicatie. **Denken in oplossingen of kijken naar wat wel kan, is: het UWV effectiever organiseren, niet door te ontkennen maar door oprechte interesse tonen en met serieuze oplossingen komen.** Dove mensen, iemand met een ASS, contactstoornis of prikkelgevoeligheid zou gewoon moeten kunnen mailen, ook dat is toegankelijkheid volgens het VN-verdrag voor mensen met een handicap. Ik hoop dat we niet hoeven te wachten bij het UWV tot er een affaire ontstaat zoals die rond de toeslagen bij de Belastingdienst vóórdát **de overheid zijn verantwoordelijkheid pakt om zaken bij het UWV te hervormen in haar communicatie.** Hoe eenvoudig kan het zijn om in het systeem via Mijn UWV, net als in mijn werkmap: een linkje te maken waarop je kunt klikken om een bericht met een vraag aan je uitkeringsdeskundige te maken? Een formulier waarbij je die alleen kunt versturen na inloggen met de digid, gebruiksvriendelijk en AVG proof.

Wat mijn bevindingen tot nu toe zijn van mijn onderzoek onder de mensen die wel een passende baan hebben weten te vinden, is dat die het in de meeste gevallen zelf hebben gedaan en zelf uitgezocht hebben. Gemotiveerde participanten hebben zelf alle kansen en instrumenten benut die de wet biedt omdat een ander ze niet van die informatie voorziet. Wanneer het mensen betreft die niet de capaciteiten hebben om dit allemaal zelf te doen, hebben ze dus meer ondersteuning nodig in heldere informatievoorziening en coaches die niet alleen profiteren van de doelgroep maar die kunnen luisteren naar de doelgroep met een holistische aanpak en verder gaan dan wat de wet hen biedt en de uurtjes die ze toegekend krijgen: met maatwerk en compassie!

Wat dacht u van al die mensen in de Bijstand voor wie de baankansen door de Participatiewet verminderd zijn? Bij de start van de Participatiewet had u een grote campagne kunnen houden om de wet door berichtgeving via televisie en internet eenvoudig uit te leggen. Toegankelijkheid is bijvoorbeeld: na de informatiebijeenkomsten: op een website alles eenvoudig op een rijtje zetten zodat het makkelijk terug te vinden is en wijzigingen bijgehouden worden. De druk die er van alle dreigementen vanuit UWV en gemeenten uitging, maakte gemotiveerde Participanten gedemotiveerd. Het gevoel dat je al gestraft wordt voordat je iets verkeerd hebt gedaan, maakt dat

mensen zich gekleineerd en niet serieus genomen voelen. Het stigma weerhoudt arbeidsbeperkten zich te melden bij de gemeente voor de Bijstand. Sollicitatietrainingen, prima! Maar maatwerk wordt pas gegeven in het persoonlijke gesprek. **Iedere ouder weet: belonen werkt beter dan straffen!** Als u de doelgroep gaat belonen voor hun harde werk, zullen ze groeien in zelfvertrouwen en dolgraag meer uren gaan werken.

In plaats van een van mijn respondenten bij wie het graan voor zijn voeten weggemaaid werd doordat een bemoeierige accountmanager op de stoel van de AD ging zitten en zei dat een functie niet passend zou zijn, zonder mijn respondent persoonlijk te kennen. Veel van mijn respondenten zijn echt trots op wat zij bereikt hebben door hun vasthoudendheid, door alle moeiten en tegenslagen heen.

Graag kom ik bij uw fracties op bezoek om deze dingen nader toe te lichten en de brug te slaan voor deze Participanten; doelgroepers die niet meer geloven in een politiek die het ook echt voor hén doet!

Mocht u geïnteresseerd zijn in een exemplaar van mijn boek, dan noteer ik graag uw naam en emailadres op een lijst van mensen die ik als eerste informeer over de publicatie van "5 jaar realiteit van de Participatiewet, uit de ogen van de doelgroep."

Dank u wel.